

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20017
2500 EA DEN HAAG

**Ministerie van
Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties**

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kenmerk
2022-0000622866

Uw kenmerk
156195.67U

Bijlage(n)
0

Datum 28 november 2022
Betreft Reactie op commissiebrief met vragen naar aanleiding van de
Kamerbrief inzake Voortgang van de implementatie van de
Wet open overheid (33328)

Hiermee bied ik u, mede namens de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties, de antwoorden aan op de schriftelijke vragen die op 4 oktober
2022 zijn gesteld in een commissiebrief inzake de Voortgang van de
implementatie van de Wet open overheid (156195.67U).

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Hanke Bruins Slot

Vraag 1

De leden lezen dat om de informatiehuishouding van het Rijk op orde te krijgen, het Rijk substantieel investeert met het generiek actieplan Open op Orde. Inmiddels is anderhalf jaar verstreken sinds dit actieplan naar de Tweede Kamer gestuurd is. Welke concrete stappen zijn al gezet in het realiseren van dit actieplan? Loopt de uitvoering ervan op schema conform de zogenoemde 'roadmap' in bijlage 2 van het actieplan? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Rijksoverheidsorganisaties hebben hun ambities voor de verbetering van de informatiehuishouding en de invoering van de Wet open overheid via departementale actieplannen ingediend. De financieringsbehoefte van alle plannen gezamenlijk was opgeteld meer dan 1,4 miljard euro. De beschikbare financiering bedraagt 787 miljoen euro. Dit betekent dat de rijksoverheidsorganisaties niet al hun ambities kunnen realiseren. Als gevolg hiervan is er stevig geprioriteerd en zijn er binnen Open op Orde negen rijksbrede prioriteiten¹ vastgesteld die rijksoverheidsorganisaties in ieder geval moeten gaan realiseren. Elke rijksoverheidsorganisatie heeft vervolgens begin 2022 haar actieplan geactualiseerd. De geactualiseerde actieplannen van de ministeries zijn met bijbehorende nulmetingen op 20 juli 2022 verstuurd naar de Tweede Kamer.²

De ministeries hebben per 1 september 2022 de stand van zaken over de uitvoering van hun actieplannen, over de periode tot 1 juli 2022, gerapporteerd aan het programma Open op Orde. De Regeringscommissaris Informatiehuishouding zal op basis van deze voortgangsrapportages ministeries stimuleren in hun aanpak en aanspreken op de voortgang. De Tweede Kamer wordt over de stand van zaken over de uitvoering van de actieplannen geïnformeerd via de Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk, die jaarlijks voor Verantwoordingsdag aangeboden wordt.

Naast de departementale actieplannen wordt er ook gewerkt aan de uitvoering van de verschillende Rijksbrede initiatieven uit het generieke actieplan. De uitvoering van deze Rijksbrede initiatieven loopt grotendeels op schema conform de zogenoemde 'roadmap':

- Er is geïnvesteerd in een rijksbrede arbeidsmarktcampagne.
- Vanuit de shared service organisaties is extra capaciteit beschikbaar gesteld.
- Begin 2022 is het Leerhuis Informatiehuishouding gestart met ongeveer 15 verschillende opleidingen/workshops voor de informatieprofessional.
- Om op het gebied van informatiehuishouding een duurzame en intensieve samenwerking tussen rijksoverheid en hoger onderwijs te realiseren, is het I-partnerschap programma verbreed met het onderwerp informatiehuishouding. Daarnaast is in 2021 ook de verkenning met het MBO gestart.

¹ 1. Opzetten governance en programmateam, 2. uitvoeren nulmeting, 3. uitvoeren haalbaarheidstoets op het actieplan, 4. implementatie Kwaliteitsraamwerk IV-functies, 5. implementatie nieuwe werkwijze beslisnota's Kamerstukken, 6. aansluiting op PLOOI, 7. implementatie handreiking e-mailarchivering Rijksoverheid, 8. implementatie beleidslijn berichtenapps en 9. implementatie web archivering conform raamovereenkomst

² Kamerstukken II 2021/22, 29362, nr. 310

- Vanaf 20 september 2022 krijgt het parlement bij álle soorten Kamerstukken de onderliggende departementale nota's (beslisnota's) meegestuurd. Inmiddels zijn ruim 1500 beslisnota's openbaar gemaakt.
- Om websites van ministeries duurzaam te bewaren, is een centrale voorziening ingericht waarop alle ministeries worden aangesloten. Alle departementen werken eraan om e-mails ook te archiveren conform de handreiking emailarchivering. Rond het archiveren van berichtenapps (Sms, WhatsApp, Signal) worden momenteel verschillende acties uitgevoerd.
- Om in de toenemende digitale stroom van informatie te kunnen zoeken en vinden zijn in 2022 rijksbreed geavanceerde voorzieningen aanbesteed die door alle rijksonderdelen kunnen worden gebruikt, inclusief het geautomatiseerd lakken.
- Er is een Rijksbrede taskforce aan de slag naar het toekomstbeeld van de informatiehuishouding. Onderdeel daarbij is of het mogelijk is om rijksbreed tot uniform gebruik te komen van Document Management- en Record Management Systemen met als doel toekomstgerichtheid, meer standaardisatie en interoperabiliteit.

Andere acties waaraan nog gewerkt wordt zijn onder andere het Besluit Informatiehuishouding Rijksoverheid en het Rijksbrede Dashboard.

Vraag 2

Op welke wijze zal het Nationaal Archief rijksorganisaties ondersteunen bij het op orde krijgen en houden van de informatiehuishouding bij het Rijk? Ook denkbaar is dat het Nationaal Archief deze ondersteunende rol ook kan vervullen voor andere overheden. Hoe zou u daar naar kijken?

Antwoord

Het Nationaal Archief richt zich als expertisecentrum informatiehuishouding voor de Rijksoverheid op de ondersteuning van overheidsorganisaties bij het inrichten van hun informatieprocessen en -systemen. De ondersteuning bestaat onder meer uit voorlichting, opleiding en kennisdeling, kaders, modelleisen en handreikingen en implementatie-adviezen. De ondersteuning is erop gericht dat vooraf (by design) is geregeld dat overheidsinformatie goed wordt beheerd, conform de eisen van de Archiefwet. Deze rol wordt door het Nationaal Archief verder uitgebreid in het kader van het rijksbrede programma Open op Orde, waarin het Nationaal Archief een van de stelselpartijen is.

Het Nationaal Archief ontwikkelt als landelijk expertisecentrum reeds normen en handreikingen die bruikbaar zijn voor alle overheden. Hierbij wordt nauw samengewerkt met vertegenwoordigers van centrale en decentrale archiefvormers en archiefinstellingen op directie- en/of CIO-niveau.

Ook de normen en handreikingen die het Nationaal Archief binnen Open op Orde ontwikkelt, zijn bij voorkeur bruikbaar voor alle overheden. Dit bevordert de samenwerking tussen verschillende overheidslagen en de uitwisseling van kennis en instrumenten m.b.t. informatiebeheer tussen overheden. Het verbetert bovendien hun kwaliteit omdat een beroep wordt gedaan op de expertise en ervaringen uit de hele overheid.

Vraag 3

Daarnaast stemt het de leden positief om te lezen dat er gewerkt wordt aan 'een algemene set met concrete modelen aan informatiesystemen' om zo informatie duurzaam toegankelijk te houden. Wel vragen zij zich af hoe ervoor gezorgd wordt dat deze modelen daadwerkelijk gehanteerd worden in toekomstige ICT-projecten?

Antwoord

Het Nationaal Archief ontwikkelt 'een algemene set met concrete modelen aan informatiesystemen'.

Door de algemene set met concrete modelen aan informatiesystemen op te nemen in het Handboek portfoliomanagement Rijk wordt ook vanaf de startfase van een project voor nieuwe of te vernieuwen ICT-voorzieningen de juiste i-professionals betrokken en de juiste i-afwegingen in het project uitgevoerd. Door deze algemene set met concrete modelen aan informatiesystemen daarnaast ook in het kwaliteitskader voor CIO-oordelen op te nemen wordt in de ontwikkelfase van een project een controle gedaan over de betrokkenheid van de juiste i-professionals en gecontroleerd of de juiste i-afwegingen in het project zijn uitgevoerd. Op deze wijze kan een organisatie binnen de reguliere ontwikkel- en beheerprocessen van de informatiesystemen aan de voorkant van een project kwaliteitseisen stellen en gedurende de uitvoering van het project een controle uitvoeren op de inrichting van de informatiehuishouding binnen de scope van het project. Dit gebeurt op dit moment ook voor de vastgestelde producten van het Nationaal archief op het gebied van duurzame toegankelijkheid en architectuur by design.

Vraag 4

Ook is een samenwerking met het Adviescollege ICT-toetsing denkbaar, hoe kijkt de u daar naar?

Antwoord

De directie CIO Rijk en het Adviescollege ICT-toetsing stemmen kwaliteitseisen zo veel als mogelijk met elkaar af. Dit zorgt voor eenduidigheid in de eisen richting de ministeries.

Het kwaliteitskader CIO-oordelen is parallel aan het nieuwe toetskader van het Adviescollege ICT-toetsing (AcICT) ontworpen en bouwt voort op de richtinggevende principes die het AcICT toetst. Daarnaast heeft het kwaliteitskader CIO-oordelen extra aandachtsgebieden die het AcICT niet toetst, zoals informatiebeveiliging en duurzame toegankelijkheid. Er vindt dus samenwerking plaats waar dit meerwaarde heeft en er wordt afgeweken waar nodig.

Van zowel de BIT-toetsen als de CIO-oordelen worden jaarlijkse rode draden analyses gemaakt, die worden gebruikt voor het opbouwen van het lerend

vermogen binnen het CIO-stelsel. Hierin werken het CIO-stelsel en het AcICT ook samen.

Vraag 5

En worden deze modelen ook gedeeld met andere overheden, opdat zij hier verder op kunnen bouwen? Zo ja, is er dan al gewerkt aan een werkwijze om ervaringen van overheden terug te koppelen naar elkaar?

Antwoord

Ja. Alle normen en handreikingen die het Nationaal Archief ontwikkelt, worden op de website van het Nationaal Archief gepubliceerd. Dat geldt dus ook voor de beoogde modelen voor duurzame toegankelijkheid.

Zowel bij als na de ontwikkeling van normen en handreikingen wordt aandacht besteed aan het delen van ervaringen. In normen en handreikingen worden praktijkvoorbeelden opgenomen, zoals de handreiking archivering by design, die aanvullend is op de modelen voor duurzame toegankelijkheid. Ook biedt het Nationaal Archief ondersteuning bij implementatie van bijvoorbeeld de norm voor Metagegevens voor Duurzaam Toegankelijke Overheidsinformatie (MDTO), een norm voor het vastleggen en uitwisselen van eenduidige metagegevens om de duurzame toegankelijkheid van overheidsinformatie mogelijk te maken. Voorts organiseert het Nationaal Archief regelmatig online spreekuren die open zijn voor iedereen, en waarin vragen over de toepassing van MDTO gesteld kunnen worden.

Vraag 6

Bij diverse departementen wordt ingezet op uitbreiding van de capaciteit om Woo-verzoeken af te handelen. Wordt er hierbij ingezet op een permanente uitbreiding van de capaciteit, of slechts tijdelijke? Waarop is deze keuze gebaseerd? Als het gaat om tijdelijke uitbreidingen, over welke periode gaat dat dan? En worden er dan maatregelen genomen om te zorgen dat deze departementen na het einde van deze tijdelijke uitbreiding Woo-verzoeken nog steeds voldoende snel af kunnen handelen? Zo ja, welke? En zo nee, waarom wordt dit niet wenselijk of opportuun geacht?

Antwoord

Uit navraag bij de verschillende departementen blijkt dat het bij het overgrote deel van de departementen gaat om permanente of meerjarige (5 jaar) uitbreiding van de capaciteit. De keuze om de capaciteit voornamelijk permanent uit te breiden is gebaseerd op het feit dat de hoeveelheid werk de laatste jaren is toegenomen (meer en veelal complexere en uitgebreidere Woo-verzoeken) en de verwachting is dat dit de komende jaren niet zal afnemen.

Naast de uitbreiding van de personele capaciteit die zich specifiek bezighoudt met de afhandeling van de Woo-verzoeken, worden ook andere (duurzamere) maatregelen genomen. Zo wordt er bijvoorbeeld ingezet op de verbetering van de informatiehuishouding en het inzetten van nieuwe software. Al deze maatregelen

moeten ervoor zorgen dat de hoeveelheid werk die de afhandeling van een Woo-verzoek vergt afneemt en het verzoek daardoor sneller afgehandeld kan worden.

Tot slot vind ik het van belang op te merken dat er bij veel departementen momenteel wordt ingezet op uitbreiding van de capaciteit, maar dat departementen hierbij ook uitdagingen ondervinden. De krapte op de huidige arbeidsmarkt zorgt er bijvoorbeeld voor dat het lastig is om (gekwificeerd) personeel te vinden én te behouden. Uitbreiding van de capaciteit zal daarom niet altijd (direct) effect hebben op de afhandeling (stermijnen) van Woo-verzoeken.

Vraag 7

In uw brief gaf u aan dat na consultatie in de stuurgroep besloten is om vier van de zeventien informatiecategorieën voor actieve openbaarmaking als eerste ter hand te nemen. Op basis van welke afwegingen is er tot deze specifieke vier informatiecategorieën gekomen? Is er al zicht op wanneer de rest van de informatiecategorieën 'op de planning' gezet worden?

Antwoord

In overleg met een vertegenwoordiging van bestuursorganen is gekozen om met deze informatiecategorieën te starten. Daarbij hebben met name twee aspecten een belangrijke rol gespeeld in de afweging. Allereerst is gekeken naar de impact van het actief openbaar maken van de verschillende informatiecategorieën, zowel op de bestuursorganen als op de te realiseren infrastructuur. Door te starten met de naar verwachting minder complexe informatiecategorieën kunnen zowel KOOP als de bestuursorganen en leveranciers ervaring opdoen met het aansluiten op de infrastructuur en het aanleverproces. Tegelijkertijd is het wenselijk om vanaf het begin een of meer categorieën ter hand te nemen die op dit moment veelal nog niet openbaar worden gemaakt of waarvan de vindbaarheid verbeterd kan worden. Op basis van deze twee aspecten is gekozen voor deze vier informatiecategorieën.

Ik heb nog geen zicht op wanneer de rest van de informatiecategorieën 'op de planning' worden gezet. De actieve openbaarmaking van de informatiecategorieën door middel van een voor alle bestuursorganen verplicht gestelde infrastructuur is een complex traject. Het Adviescollege ICT-toetsing zal dit jaar nog een advies uitbrengen op het programma PLOOI dat naar alle waarschijnlijkheid ook impact zal hebben op de verdere ontwikkeling van het platform en daarmee de actieve openbaarmaking van de verschillende informatiecategorieën. Ik acht een stapsgewijze en lerende aanpak daarom van belang. De ervaringen die worden opgedaan bij de eerste categorieën zullen dan ook worden meegenomen bij het actief openbaar maken van de overige informatiecategorieën en de verdere planning mede bepalen.

Vraag 8

De leden bedanken voor de uiteenzetting van belemmeringen voor het Verdrag van Tromsø als reactie inzake toezegging T03361, maar zijn teleurgesteld dat het er geen urgentie achter lijkt te zitten. Waarom heeft deze inventarisatie zo lang

op zich laten wachten? Bent u het met de leden eens dat de belemmeringen zoals geïnventariseerd overkomelijk zijn? Waarom moet het kabinetsstandpunt zo lang op zich laten wachten? En komt het standpunt zeker nog voor het einde van dit jaar?

Antwoord

Mijn ambtsvoorganger heeft deze toezegging gedaan tijdens de behandeling van de Wet open overheid (Woo) in uw Kamer. Vervolgens heeft uw Kamer de Woo aangenomen en zijn alle bestuursorganen, waaronder mijn eigen ministerie, volop aan de slag gegaan met de implementatie van deze nieuwe wet. Het verdrag van Tromsø en de uiteenzetting van de belemmeringen is een van de vele zaken die aandacht vragen binnen het thema open overheid. Daarnaast eist het partij worden bij een dergelijk verdrag een zorgvuldige afweging. De combinatie van deze twee factoren heeft ervoor gezorgd dat deze inventarisatie niet eerder kon worden afgerond.

Het wel of niet partij worden bij een dergelijk verdrag is een grote stap en heeft consequenties. De uitkomsten van de inventarisatie impliceren dat de Wet open overheid gewijzigd dient te worden indien Nederland partij wil worden bij het verdrag. De vraag of de belemmeringen dus overkomelijk zijn vraagt daarom om een (belangen)afweging, zowel binnen het kabinet als door het parlement.

Ik heb in mijn periode als minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties helaas moeten constateren dat er problemen zijn bij de uitvoering van het huidige wettelijke kader. Informatieverzoeken worden door ministeries in veel gevallen niet tijdig afgehandeld. Dit is een onwenselijke situatie. Het verbeteren van de uitvoering van het huidige wettelijke kader is op dit moment dan ook mijn belangrijkste prioriteit. Door de uitvoering van het huidige wettelijke kader te verbeteren worden de toegang en openbaarmaking van overheidsinformatie namelijk daadwerkelijk voor eenieder vergroot en verbeterd.

De werkzaamheden die verricht worden om de huidige uitvoeringsproblematiek op te lossen vragen momenteel veel van zowel mijn eigen ministerie als de andere ministeries. In het licht hiervan constateer ik dat het niet mogelijk is om nog dit jaar tot een goed afgewogen kabinetsstandpunt te komen over het wel of niet partij worden bij het verdrag van Tromsø. Een zorgvuldige standpuntbepaling vergt dat alle relevante aspecten betrokken worden en dat kost tijd. Tegelijkertijd is het ook van belang dat er volop ingezet kan worden op het verbeteren van de uitvoering van het huidige wettelijke kader.

In de kabinetsreactie op het rapport 'Ongekend onrecht' van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag is aangekondigd dat nieuwe wet- en regelgeving voortaan een jaar na start van de uitvoering getoetst zal gaan worden (de zogeheten "invoeringstoets").³ De hoofdvragen van de invoeringstoets worden: werkt dit inderdaad zoals we bedoeld hadden? Kloppen de aannames uit de invoeringstoets nog steeds? Wat is de kwaliteit van de uitvoering? En zijn er

³ Kamerstukken II 2020/21, 35510, nr. 4

misschien knelpunten of nieuwe inzichten waar we aan de voorkant niet aan gedacht hadden? Hoe pakt het uit voor de mensen waarvoor de wet bedoeld is?

Een dergelijke invoeringstoets is ten aanzien van de Woo voorzien voor volgend jaar. De uitkomsten van deze invoeringstoets, de standpuntbepaling inzake het wel of niet partij worden bij het verdrag van Tromsø en andere acties die momenteel lopen op het gebied van open overheid wil ik graag in samenhang bezien, zodat we ervoor zorgen dat op alle gebieden de juiste stappen worden gezet.

Ik heb daarom besloten om de standpuntbepaling inzake het wel of niet partij worden bij het verdrag te betrekken bij de volgende beleidsbrief open overheid. Deze beleidsbrief is voorzien in 2024. Op die manier kunnen alle relevante aspecten betrokken worden bij de standpuntbepaling. Zodra de vergelijking tussen de specifieke sectorale wetten en het verdrag is afgerond, zal ik uw Kamer over de uitkomsten van deze vergelijking tussentijds informeren.